

TÜRK DÜNYASI KADIN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ JOURNAL OF TURKIC WORLD WOMEN STUDIES

Dergi web sayfası: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>
Journal homepage: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>

Doi: 10.5281/zenodo.19241227

Derleme Makalesi • Review Article

Dijitalleşmenin Kadınların Siyasal ve Toplumsal Katılımına Etkileri*

The Effects of Digitalization on Women's Political and Social Participation

Gülben ÇELİK BOZKAYA¹

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan yapısal dönüşüm, siyasal ve toplumsal katılım pratiklerini yeniden tanımlamakta ve kamusal alanın işleyişini köklü biçimde etkilemektedir. Bu bağlamda dijitalleşme, kadınların siyasal ve toplumsal katılımına ilişkin mevcut dinamikleri dönüştüren temel bir etken olarak öne çıkmaktadır. Dijital araçların yaygınlaşması, kadınların siyasal süreçlere erişimini kolaylaştırarak katılım biçimlerinin çeşitlenmesine ve kamusal görünürlüğüne artmasına olanak sağlamaktadır. Dijital platformlar, kadınların siyasal taleplerini ifade etmeleri, kolektif eylem biçimleri geliştirmeleri ve alternatif kamusal alanlar inşa etmeleri açısından işlevsel bir zemin sunmaktadır.

Bununla birlikte dijital katılım süreçleri, erişim eşitsizlikleri, dijital şiddet ve çevrimiçi ayrımcılık gibi toplumsal cinsiyet temelli sorunların yeniden üretildiği alanlar olarak da dikkat çekmektedir. Dijitalleşmenin kadınların güçlenmesi üzerindeki etkileri, bu ikili yapı içerisinde değerlendirilmesi gereken çok boyutlu bir olguya işaret etmektedir. Bu çerçevede dijitalleşme, kadınların bilgiye erişimini, kamusal alanda temsilini ve kolektif hareket kapasitesini artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte, yapısal eşitsizliklerden bağımsız bir süreç olarak ele alınamamaktadır. Çalışma, dijitalleşme, toplumsal cinsiyet ve katılım ilişkisini kuramsal bir perspektifle ele alarak, kadınların siyasal ve toplumsal konumunun dönüşümüne ilişkin literatüre bütüncül bir değerlendirme sunmakta ve alana literatüre gelecekteki akademik çalışmalar için kavramsal bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Kadınların Siyasal Katılımı, Toplumsal Katılım, Dijital Medya, Toplumsal Cinsiyet.

Abstract

Structural transformations in information and communication technologies have fundamentally redefined the practices of political and social participation, profoundly affecting the functioning of the public sphere. Within this context, digitalization emerges as a critical factor reshaping the existing dynamics of women's political and social participation. The widespread adoption of digital tools facilitates women's access to political processes, enabling diversified forms of engagement and increasing public visibility. Digital platforms provide functional spaces for expressing political demands, developing collective action strategies, and constructing alternative public spheres.

However, digital participation processes also represent domains in which gender-based inequalities—such as disparities in access, digital harassment, and online discrimination—are reproduced. The

effects of digitalization on women's empowerment thus point to a multidimensional phenomenon that must be analyzed within this dual framework. While digitalization has the potential to enhance women's access to information, representation in public spaces, and collective mobilization capacities, it cannot be understood independently of structural inequalities. This study examines the relationship between digitalization, gender, and participation from a theoretical perspective, offering a comprehensive assessment of the transformation of women's political and social positions and establishing a conceptual foundation for future academic research.

Keywords: Digitalization, Women's Political Participation, Social Participation, Digital Media, Gender.

* Makale geliş tarihi / Received date: 15.12.2025 Makale kabul tarihi / Accepted date: 25.03.2026

¹ Dr., Şanlıurfa, Türkiye. gulben_celik63@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0002-8840-3175

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı dönüşüm, siyasal ve toplumsal katılımın biçim ve içeriklerini köklü biçimde dönüştürmüş ve kamusal alanın işleyişini yeniden şekillendirmiştir. Dijitalleşme, bireylerin ve toplumsal grupların siyasal süreçlere erişimini kolaylaştıran ve bu süreçleri dönüştüren çok boyutlu bir olgu olarak öne çıkmaktadır (Castells, 2010). Özellikle kadınlar açısından değerlendirildiğinde, dijital araçlar yalnızca bilgiye erişim ve örgütlenme olanaklarını artırmakla kalmamış, aynı zamanda geleneksel olarak sınırlı olan kamusal görünürlüğü güçlendiren bir araç olarak işlev görmüştür (Van Dijk, 2020). Kadınların siyasal ve toplumsal katılımı tarihsel olarak sosyal, kültürel ve ekonomik engellerle sınırlanmış olup, bu engeller kamusal alanın erkek egemen normları ve toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel dağılımından kaynaklanmaktadır (Inglehart ve Norris, 2003). Dijitalleşme süreci, kadınların bu engelleri aşmasını mümkün kılan yeni katılım biçimleri sunmakta, sosyal medya platformları, çevrimiçi kampanyalar ve dijital aktivizm gibi araçlar kadınların siyasal taleplerini ifade etmelerine, kolektif hareketler geliştirmelerine ve alternatif kamusal alanlar oluşturmalarına imkân tanımaktadır (Tufekci, 2017). Buna karşın dijitalleşme süreçlerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmadığı, dijital okuryazarlık farkları, ekonomik kaynaklara erişim yetersizliği, çevrimiçi taciz ve dijital şiddet gibi engellerin kadınların katılımını sınırladığı görülmektedir (Norris, 2001; Van Dijk, 2020). Akademik literatürde dijitalleşmenin kadınların siyasal ve toplumsal katılımına etkisi üzerine yapılan çalışmalar, bir yandan dijital araçların erişim ve görünürlük açısından sağladığı olumlu etkileri, diğer yandan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin dijital ortamda yeniden üretilebilme olasılığını vurgulamaktadır (Howard, 2010; Coleman, 2013). Bu çalışma, dijitalleşme, toplumsal cinsiyet ve katılım ilişkisini bütüncül bir perspektifle ele alarak, kadınların siyasal ve toplumsal konumunun dönüşümüne dair kuramsal bir değerlendirme sunmayı amaçlamakta olup, analizini beş tematik başlık çerçevesinde gerçekleştirmektedir: Dijitalleşme ve Siyasal Katılım Kavramı; Dijital Platformlar Üzerinden Kadınların Siyasal Katılımı; Kadınların Toplumsal Katılımında Dijital Medyanın Rolü; Dijital Katılım Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri; Dijitalleşmenin Kadınların Güçlenmesi Üzerindeki Etkileri. Çalışma, dijitalleşme ile kadınların siyasal ve toplumsal katılımı arasındaki ilişkiyi sadece toplumsal eşitlik perspektifinden değil, aynı zamanda demokratik katılımın güçlendirilmesi ve kamusal alanın kapsayıcılığının artırılması açısından da stratejik bir önemle ele almaktadır.

1. Dijitalleşme ve Siyasal Katılım Kavramı

Dijitalleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplumsal yapılar üzerindeki dönüştürücü etkisiyle birlikte siyasal alanı da derinden etkilemektedir. İnternetin ve dijital platformların yaygınlaşması, siyasal iletişim biçimlerini değiştirmiş; bireylerin siyasal bilgiye erişim yollarını çeşitlendirmiş ve siyasal katılım pratiklerini yeniden tanımlamıştır. Bu dönüşüm, siyasal sürece katılımı geleneksel engellerle karşılaşan toplumsal gruplar açısından yeni imkânlar yaratmaktadır. Kadınlar, bu dönüşümden etkilenen ve dijital alan aracılığıyla görünürlük kazanan gruplar arasında önemli bir yere sahiptir. Siyasal katılım, bireylerin siyasal karar alma süreçlerini etkilemeye yönelik davranış ve faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır. Bu kapsam, yalnızca oy verme gibi geleneksel katılım biçimleriyle sınırlı olmayıp, siyasal kampanyalara destek verme, sivil toplum kuruluşlarında yer alma, protesto eylemlerine katılma ve siyasal söylem üretme gibi çok yönlü faaliyetleri içermektedir (Verba, Schlozman ve Brady, 1995). Dijitalleşme ile birlikte siyasal katılım, çevrimiçi ortamda gerçekleşen yeni pratiklerle genişlemiş ve siyasal alanın sınırları yeniden çizilmiştir.

Dijital siyasal katılım, bireylerin internet ve dijital iletişim araçları yoluyla siyasal süreçlere dahil olmalarını ifade etmektedir. Sosyal medya, çevrimiçi forumlar ve dijital kampanya platformları, siyasal aktörler ile yurttaşlar arasındaki etkileşimi artırmakta ve katılımın daha düşük maliyetle gerçekleşmesini mümkün kılmaktadır. Bu durum, özellikle kamusal alana katılımı toplumsal cinsiyet normları nedeniyle sınırlandırılan kadınlar açısından dikkat çekici bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Bennett ve Segerberg, 2013). Bu bağlamda dijital ortamlar, kadınların siyasal tartışmalara fiziksel mekân sınırlılıkları olmaksızın katılım sağlayabilmelerine olanak tanıyarak, geleneksel siyasal katılım kanallarında karşılaşılan yapısal engelleri kısmen aşmalarına katkıda bulunmaktadır.

Kadınların siyasal katılımı, tarihsel süreç boyunca toplumsal cinsiyet temelli roller, ataerkil yapılar ve kamusal alan-özel alan ayrımı gibi faktörlerden etkilenmiştir. Geleneksel siyasal mekanizmalar içerisinde kadınların temsili sınırlı kalmış; karar alma süreçlerine erişimleri çoğu zaman dolaylı olmuştur. Dijitalleşme, bu sınırlılıkları kısmen aşan alternatif bir alan sunarak kadınların siyasal tartışmalara

katılımını kolaylaştırmıştır. Özellikle sosyal medya platformları, kadınların bireysel deneyimlerini kamusal alana taşıyabildikleri ve kolektif talepler etrafında örgütlenebildikleri mecralar haline gelmiştir (Castells, 2012). Dijital ortamda yürütülen siyasal katılım pratikleri, kadınların yalnızca siyasal aktörlerle etkileşimini artırmakla kalmamakta; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddet ve temsil sorunu gibi konuların siyasal gündeme taşınmasına da katkı sağlamaktadır. Dijital kampanyalar ve çevrimiçi farkındalık çalışmaları, bu sorunların görünürlüğünü artırarak kamuoyu oluşturulmasında etkili bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda dijitalleşme, kadınların siyasal alandaki özneleşme süreçlerini destekleyen bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte dijital siyasal katılımın tüm kadınlar için eşit fırsatlar sunduğunu söylemek güçtür. Dijital uçurum kavramı, teknolojiye erişim ve dijital okuryazarlık düzeylerindeki eşitsizlikleri ifade etmekte ve bu durum kadınların dijital siyasal katılımını doğrudan etkilemektedir. Eğitim, gelir düzeyi, yaş ve yaşanılan bölge gibi değişkenler, kadınların dijital araçları siyasal amaçlarla kullanabilme kapasitesini belirlemektedir (Norris, 2001). Bu nedenle dijitalleşmenin sunduğu olanakların etkili biçimde değerlendirilebilmesi, yapısal eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik politikalarla yakından ilişkilidir. Dijitalleşme ve siyasal katılım arasındaki ilişki, kadınların siyasal ve toplumsal hayattaki konumlarını yeniden düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Dijital alan, kadınların siyasal taleplerini dile getirebildikleri, örgütlenebildikleri ve kamusal tartışmalara dahil olabildikleri dinamik bir zemin sunmaktadır. Bu zemin, demokratik katılımın genişlemesi açısından önemli bir potansiyel taşımakta ve kadınların siyasal görünürlüğünü artıran bir etki yaratmaktadır.

2. Dijital Platformlar Üzerinden Kadınların Siyasal Katılımı

Dijital platformlar, son yıllarda kadınların siyasal ve toplumsal katılım biçimlerini önemli ölçüde dönüştürmüş ve çeşitlendirmiştir. Sosyal medya, çevrimiçi kampanya platformları ve dijital iletişim araçları, kadınların bireysel deneyimlerini görünür kılmalarına ve kolektif talepler etrafında örgütlenmelerine olanak sağlamaktadır; bu sayede geleneksel siyasal yapılar içinde sınırlı temsil imkânına sahip olan kadınlar için alternatif bir kamusal alan oluşmaktadır (Bennett ve Segerberg, 2013). Dijital medya, kişisel içerik üretimi aracılığıyla toplumsal taleplerin örgütlenmesini mümkün kılarak, siyasal katılımın yalnızca eylem düzeyinde değil, söylemsel ve simgesel boyutlarını da genişletmektedir.

Uluslararası düzeyde dijital platformlar üzerinden yürütülen kadın hareketleri, dijital siyasal katılımın toplumsal dönüşüm üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. 2017 yılında sosyal medya üzerinden yayılan #MeToo hareketi, kadınların cinsel taciz ve şiddet deneyimlerini kamusal alana taşıyarak küresel ölçekte toplumsal farkındalığın artmasına katkı sağlamıştır (Networked feminism vb.). Bu hareket, dijital platformlarda kadınların bireysel deneyimlerinin kolektif bir siyasal dile dönüştürülebileceğini göstermektedir. Ayrıca hashtag tabanlı kampanyalar, kadınların dijital ortamda görünürlüğünü artırmakta ve siyasal taleplerini geniş kitlelere ulaştırmaktadır (Hashtag activism, vb.). Türkiye bağlamında dijital platformlar, kadınların toplumsal ve siyasal taleplerini görünür kılmada kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal medya üzerinde yürütülen feminist kampanyalar, kadınların bireysel deneyimlerini kolektif taleplerle birleştirerek dijital ortamda görünürlük kazanmalarını sağlamaktadır. Alikılıç ve Baş (2019), Türkiye’de dijital feminizm kapsamında sosyal medya hashtaglerinin kullanımını incelemiş ve bu uygulamaların kadınların siyasal farkındalığını ve toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Çalışma, hashtagler aracılığıyla yürütülen içeriklerin dijital kamusal alanda kadınların sesini duyurma kapasitesini artırdığını ve toplumsal cinsiyet odaklı tartışmaların yayılmasını sağladığını göstermektedir. Bu durum, dijital araçların kadınların siyasal farkındalıklarını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda kolektif hareketlerin ve örgütlenme süreçlerinin de desteklenmesini sağlayarak, toplumsal değişime katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Dijital platformlar üzerinden gerçekleşen siyasal katılım, çeşitli sınırlamalarla karşılaşabilmektedir. Çevrimiçi taciz ve nefret söylemi, kadınların dijital siyasal alandaki etkinliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Jane (2016), özellikle feminist söylemler nedeniyle kadınların çevrimiçi platformlarda cinsiyet temelli saldırılara maruz kaldığını ve bu durumun dijital katılım süreçlerini sınırlayabileceğini vurgulamaktadır. Bu durum, dijital platformların fırsatlar sunduğu kadar, riskler de barındırdığını göstermektedir. Kadınların dijital alanda etkin biçimde katılım gösterebilmesi, güvenli çevrim içi alanlara ve toplumsal cinsiyet odaklı politikaların desteklenmesine bağlıdır. Dijital siyasal katılımın etkili olabilmesi, dijital okuryazarlık ve teknolojiye erişim gibi yapısal faktörlerle doğrudan ilişkilidir. Norris (2001), teknolojiye erişimdeki eşitsizliklerin dijital siyasal katılımı sınırlayabileceğini ve sosyoekonomik faktörlerin—örneğin eğitim düzeyi, gelir ve yaş—kadınların dijital araçları siyasal

amaçlarla kullanabilme kapasitesini belirlediğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dijital platformlar kadınların siyasal katılımını dönüştüren ve güçlendiren önemli araçlar olarak öne çıkmaktadır; sosyal medya ve çevrimiçi kampanyalar, kadınların bireysel deneyimlerini kolektif taleplere dönüştürmelerine, toplumsal farkındalık yaratmalarına ve geleneksel siyasal alanlarda sınırlı olan temsil olanaklarını aşmalarına imkân tanımaktadır. Ancak dijital katılımın etkili olabilmesi, çevrimiçi güvenlik önlemleri ve kapsayıcı dijital eşitlik politikaları ile desteklenmelidir.

3. Kadınların Toplumsal Katılımında Dijital Medyanın Rolü

Dijital medya, kadınların toplumsal katılımını destekleyen araçlar arasında giderek merkezi bir konum kazanmaktadır. Sosyal medya platformları, bloglar ve çevrimiçi forumlar, kadınların yalnızca kendi deneyimlerini paylaşmalarını sağlamakla kalmayıp, toplumsal sorunlar etrafında örgütlenmelerine ve kolektif eylemler geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Gurumurthy ve Chami, 2019). Bu durum, özellikle geleneksel toplumsal katılım kanallarına erişimin sınırlı olduğu yerlerde kadınların seslerini duyurabilmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir.

Dünya genelinde farklı dijital platformlar, kadınların toplumsal katılımını çeşitli yollarla güçlendirmiştir. Örneğin Hindistan'da #BreakTheBias hareketi, kadınların iş yerinde ve kamusal alanda maruz kaldıkları cinsiyet temelli ayrımcılığı dijital ortamda görünür kılmalarına olanak sağlamıştır (Kaur, 2021). Benzer şekilde Brezilya'da kadınların çevrimiçi olarak oluşturduğu topluluklar, toplumsal şiddet ve güvenlik sorunlarına karşı kolektif farkındalık yaratmış ve yerel yöneticiler üzerinde politik baskı oluşturmuştur (Silva, 2020). Bu örnekler, dijital medyanın kadınların toplumsal sorunlara müdahil olmalarında bir katalizör işlevi gördüğünü göstermektedir.

Türkiye özelinde dijital medya, kadınların toplumsal katılımında farklı bir dinamizme sahiptir. Özellikle kadın sivil toplum kuruluşlarının ve yerel toplulukların çevrimiçi platformlarda yürüttükleri kampanyalar, toplumsal farkındalık yaratmakta ve kamu politikaları üzerinde dolaylı etki sağlamaktadır. Örneğin Kadın Emeği ve İstihdamı Platformu ve Kadın Koalisyonu gibi oluşumlar, sosyal medya aracılığıyla kadınların işgücü ve toplumsal hak taleplerini paylaşmalarına ve organize olmalarına olanak sağlamaktadır (Özkan ve Yalçın, 2022). Bu platformlar, dijital alanı yalnızca bilgilendirme amacıyla kullanmakla kalmayıp, kadınların karar alma süreçlerine katılımını artıracak kolektif eylem ve etkinlikler düzenlemektedir.

Dijital medya, kadınların toplumsal katılımını yalnızca görünürlük ve örgütlenme bağlamında değil, aynı zamanda eğitim ve farkındalık boyutunda da güçlendirmektedir. Örneğin, online eğitim ve bilgi paylaşım grupları aracılığıyla kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği, hukuki haklar ve siyasi süreçler hakkında bilgi edinmekte ve bu bilgileri kendi topluluklarında yaymaktadır (UN Women, 2021). Bu durum, dijital medyanın kadınların toplumsal kapasitesini artıran bir öğrenme ve paylaşım aracı olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte dijital ortamda kadınların toplumsal katılımını sınırlayan çeşitli engeller de bulunmaktadır. Dijital şiddet, siber taciz ve çevrimiçi nefret söylemi, kadınların dijital alanda aktif katılımını engelleyen önemli risklerdir. Örneğin, Latin Amerika'da kadın gazeteciler ve aktivistler, çevrimiçi tehdit ve tacizler nedeniyle sosyal medya kullanımlarını sınırlamak zorunda kalmıştır (AP News, 2025). Türkiye'de de benzer şekilde dijital ortamda kadınlara yönelik hakaret, taciz ve tehditler, kadınların toplumsal konulara müdahil olmasını zorlaştırmaktadır (UN Women, 2021). Bu durum, dijital katılımın avantajları kadar, güvenlik ve eşit erişim konularının da ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Dijital medyanın kadınların toplumsal katılımındaki rolü, aynı zamanda küresel dayanışma ağlarını da güçlendirmektedir. Kadınlar, farklı ülkelerdeki benzer deneyimlerini dijital platformlarda paylaşarak kolektif bir bilinç ve hareketlilik yaratmaktadır. Örneğin, Mısır'da kadınların çevrimiçi olarak oluşturduğu topluluklar, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele eden aktivistlerle uluslararası bağlantılar kurmuş ve bu sayede yerel politika değişikliklerine etki edebilmişlerdir (Gurumurthy ve Chami, 2019). Bu örnekler, dijital medya aracılığıyla kadınların yalnızca ulusal değil, küresel ölçekte de toplumsal katılım kapasitesinin arttığını göstermektedir. Bu perspektiften bakıldığında dijital medya kadınların toplumsal katılımını güçlendiren, örgütlenme ve bilgi paylaşımını hızlandıran ve ulusal ve uluslararası ölçekte kolektif hareketleri destekleyen önemli bir araçtır. Kadınların toplumsal sorunlara müdahil olmasını kolaylaştırması bakımından dijital platformlar, geleneksel katılım yöntemlerini tamamlayan ve yeni kamusal alanlar açan bir işlev görmektedir. Ancak dijital ortamın güvenliği ve erişim eşitliği konularının da ele alınması, kadınların sürdürülebilir toplumsal katılımı açısından kritik önem taşımaktadır.

4. Dijital Katılım Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri

Dijitalleşme, toplumsal katılım yollarını yeniden şekillendirirken, dijital platformlara erişim ve etkin katılımı toplumsal cinsiyet temelli farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu durum yalnızca internet altyapısına erişimle sınırlı olmayıp, dijital beceri, çevrimiçi güvenlik ve toplumsal normların kadınlar üzerindeki etkisini de kapsamaktadır. Özellikle düşük gelirli ve kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, dijital altyapı ve beceri eksiklikleri nedeniyle çevrimiçi katılım fırsatlarından yeterince yararlanamamaktadır; bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin dijital katılım süreçlerinde erişim, kullanım ve sosyal engeller boyutlarında nasıl belirginleştiğini göstermektedir (Peláez Sánchez ve Glasserman Morales, 2024). Bu durum, dijitalleşmenin sunduğu fırsatların etkili olabilmesi için yalnızca teknolojiye erişimin yeterli olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlar, eğitim ve beceri farklılıklarının da göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir. UNESCO (2021) verileri de dijital teknolojiye erişim ve kullanımda kadınların geride kaldığını ortaya koymakta ve bu eşitsizliğin yalnızca fiziksel erişimle sınırlı olmadığını, dijital araçları etkin biçimde kullanabilme becerisinde de kendini gösterdiğini vurgulamaktadır.

Dijital demokratik katılım bağlamında, kadınların çevrimiçi toplumsal katılımı ile ilgili cinsiyet farkları medyada içerik üretimi ve görünürlük açısından da ortaya çıkmaktadır. Eizmendi Iraola, Peña Fernández ve Morales i Gras (2025) TikTok ve YouTube gibi dijital platformlarda yaptıkları çalışmada, kadın içerik üreticilerin erkeklere göre daha düşük görünürlük ve etkileşim aldığını saptamış, bu durumun kadınların dijital kamu alanında seslerini duyurmada yapısal engellerle karşılaştığını gösterdiğini belirtmiştir.

Türkiye’de dijital katılım süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, özellikle genç kadınların dijital güvenlik ve çevrimiçi taciz konularında yaşadıkları sorunlarla somutlaşmaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının maruz kaldığı nefret söylemi ve taciz, kadınların çevrimiçi etkileşimlerini sınırlamakta ve dijital platformlarda etkin katılımlarını zayıflatmaktadır (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021). Örneğin Kadir Has Üniversitesi’nin (2023) araştırmasında, genç kadınların çevrimiçi tacize maruz kalma oranlarının erkek katılımcılara kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüş ve bu durum kadınların dijital katılım deneyimlerini sınırlandıran bir faktör olarak değerlendirilmiştir.

Dijital katılımı eğitim ve dijital beceri eksiklikleri de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştiren bir diğer faktördür. Saragih, Widodo ve Hasanah (2023), Endonezya örneğinde, dijital okuryazarlık farklarının kadınların bilgiye erişim ve içerik üretme kapasitesini sınırladığını göstermiştir. Türkiye’de yapılan araştırmalar da genç kadınların dijital beceri eğitimlerine erkeklere göre daha az erişebildiklerini ortaya koymaktadır (Türkiye Bilişim Vakfı [TBV], 2022). Bu durum, dijital katılımın sadece teknik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutları olduğunu göstermektedir.

Dijital katılım süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bir diğer boyutu da dijital emek piyasalarıdır. Platform ekonomisinde kadınlar, çalışma koşulları ve gelir elde etme süreçlerinde toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan dezavantajlarla karşılaşmaktadır. Urhan (2022), dijital emek platformlarında kadınların erkeklere kıyasla daha düşük ücretler aldığını ve temsil açısından dezavantajlı olduklarını belirtmiştir. Türkiye’de kadınların dijital katılımını artırmak için sivil toplum ve eğitim girişimleri de yürütülmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi (2023) tarafından yürütülen Dijital Kadın Akademisi programı, kadınlara dijital beceriler kazandırmayı, güvenli çevrimiçi davranış becerilerini geliştirmeyi ve toplumsal katılımlarını artırmayı amaçlamaktadır. Bu tür girişimler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmayı hedefleyen önemli stratejiler olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, dijital katılımı toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi, yalnızca altyapı ve beceri eğitimleri ile sınırlı olmayıp, çevrimiçi güvenlik önlemleri, farkındalık kampanyaları ve kapsayıcı dijital politikalarla sağlanabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin dijitalleşme politikalarının temel hedefi olarak benimsenmesi, kadınların dijital katılım süreçlerinde karşılaştıkları engellerin azaltılmasına doğrudan katkı sunmaktadır.

5. Dijitalleşmenin Kadınların Güçlenmesi Üzerindeki Etkileri

Dijitalleşme, kadınların güçlenmesine fırsatlar sunmakta ve bilgi ile kaynaklara erişimi artırarak ekonomik, sosyal ve politik alanlardaki rollerini güçlendirmektedir (OECD, 2022; Yaman ve Çakıroğlu, 2025). Toplumsal cinsiyet normlarının kadınların kamusal alandaki katılımını sınırladığı bağlamlarda dijital araçlar, bu engelleri aşmada etkili bir araç olarak işlev görmektedir. Özellikle eğitim ve bilgiye erişim alanında dijital teknolojiler, kadınların güçlenmesini destekleyen kritik araçlar olarak öne çıkmaktadır; çevrimiçi eğitim programları ve dijital öğrenme platformları, kadınların mesleki bilgi ve

becerilerini artırmalarına, istihdam edilebilirliklerini geliştirmelerine ve kendi karar süreçlerinde daha etkin olmalarına imkân tanırken, esnek zaman ve mekân avantajları sayesinde öğrenme motivasyonlarını da güçlendirmektedir (Balkır ve Balkır Gülen, 2022). Bu durum, dijital araçların yalnızca bilgi aktarımı sağlamaktan öte, kadınların kendi öğrenme süreçlerini planlamalarına ve profesyonel gelişimlerini bağımsız şekilde yönetmelerine olanak tanıdığını göstermektedir. Böylece dijital eğitim platformları, kadınların ekonomik ve toplumsal karar alma süreçlerinde daha etkin rol almalarını destekleyen bir güçlendirici mekanizma olarak işlev görmektedir.

Ekonomik alanda dijitalleşme, kadın girişimcilerin ekonomik güçlenmesini ve gelir elde etme süreçlerini desteklemektedir; sosyal medya ve e ticaret platformları, kadınların ürünlerini geniş müşteri kitlelerine ulaştırmalarına ve yeni ekonomik fırsatlar yaratmalarına imkân tanımaktadır (PwC Türkiye, 2024; Ekonomim, 2025). Bu dijital araçlar özellikle evden üretim yapan kadınların aile bütçesine ek gelir sağlamasına, ürünlerini hem yerel hem uluslararası pazarlara açmalarına ve mikro ölçekli işletmelerden iş dünyasında daha görünür aktörler hâline gelmelerine katkı sunmaktadır (Ekonomim, 2025). Bu dijital araçlar özellikle evden üretim yapan kadınların aile bütçesine ek gelir sağlamasına ve mikro ölçekli işletmelerden iş dünyasında daha görünür aktörler hâline gelmelerine katkı sunmaktadır. Dijitalleşme yalnızca ekonomik fırsatlar yaratmakla kalmayıp, kadınların girişimcilik süreçlerinde daha bağımsız ve stratejik kararlar alabilmelerini de mümkün kılmaktadır; böylece dijital araçlar, ekonomik güçlenmenin ötesinde kadınların kendi işlerini yönetme ve toplumsal rollerini güçlendirme süreçlerine de destek olmaktadır.

Kadınların sosyal güçlenmesinde dijitalleşmenin etkisi de belirgindir. Sosyal medya ve çevrimiçi topluluklar, kadınların deneyimlerini paylaştığı, ağlar kurduğu ve dayanışma imkânları geliştirdiği alanlar olarak işlev görmektedir. Endonezya'nın kentsel bölgelerinde yapılan bir çalışmada, sosyal medya platformlarının kadınların annelik, ekonomik ve sivil katılım konularında bilgiye erişim, öz farkındalık ve toplumsal etkileşim gibi güçlenme süreçlerini kolaylaştırdığı saptanmıştır; aynı zamanda çalışmanın katılımcıları yanlış bilgi, siber taciz ve algoritmik önyargı gibi dijital risklerle de karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Dwityas, Wahyuni ve Andarwati, 2025). Bu bulgu, dijital kamusal alanların kadınların sosyal bağlantılarını ve toplumsal katılımını artırma potansiyelini gösterirken, erişim eşitsizlikleri ve çevrimiçi güvenlik risklerinin kadınların dijital güçlenme süreçlerini sınırlayabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, dijitalleşmenin sunduğu fırsatların sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşmesi için hem dijital okuryazarlığın güçlendirilmesi hem de çevrimiçi güvenliğin sağlanması gerektiği vurgulanabilir.

Türkiye bağlamında dijitalleşmenin kadınların güçlenmesindeki etkisi, devlet politikaları ve sivil toplum girişimleri aracılığıyla somutlaşmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Dijitalleşmenin kadın girişimcilere yeni ekonomik fırsatlar sunduğunu ve toplumsal rollerini güçlendirdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde sivil toplum ve akademik kurumlar, kadınların dijital platformlarda bilgi, deneyim ve strateji paylaşımını kolaylaştıran etkinlikler düzenlemektedir (Gedik Üniversitesi, 2024). Bu çerçevede, dijitalleşme yalnızca ekonomik ve toplumsal fırsatlar sağlamakla kalmayıp, kadınların bilgiye erişim, dayanışma ve stratejik karar alma süreçlerinde daha etkin rol oynamalarına da imkân tanımaktadır. Dijitalleşme, kadınların kamusal alan ve politika süreçlerine katılımını güçlendiren önemli bir araçtır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP, 2025), dijital platformların kadınların seslerini duyurmalarına ve toplumsal farkındalık yaratmalarına olanak sağladığını vurgulamaktadır; buna karşın, dijital şiddet ve çevrimiçi taciz gibi riskler, kadınların güçlenme süreçlerini sınırlayabilmektedir. Bu durum, dijital araçların sağladığı fırsatların kadınların toplumsal ve politik etkinliğini artırmada önemli olduğunu gösterirken, aynı zamanda güvenli ve kapsayıcı dijital ortamların sağlanmasının önemini de ortaya koymaktadır.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, dijitalleşme kadınların güçlenmesi açısından çok boyutlu etkiler sunmaktadır. Dijital araçlar, bilgiye erişimden ekonomik katılıma, sosyal ağlardan politika süreçlerine kadar kadınların toplumsal rollerini güçlendiren fırsatlar yaratmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, dijital uçurum ve çevrimiçi riskler, bu fırsatların tam anlamıyla gerçekleştirilmesini engelleyebilir. Dolayısıyla, dijitalleşmenin kadınların güçlenmesinde sürdürülebilir bir etki yaratabilmesi için dijital okuryazarlık, kapsayıcı politikalar ve çevrimiçi güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır (Yaman ve Çakıroğlu, 2025; UNDP, 2025). Bu çerçevede, dijitalleşme kadınların güçlenmesi için önemli fırsatlar sunsa da bu fırsatların etkili olabilmesi yalnızca teknolojiye erişimle sınırlı değildir; eşitlikçi politikaların uygulanması, güvenli dijital ortamların sağlanması ve toplumsal farkındalığın artırılması gibi sosyal ve kurumsal destek mekanizmaları da kritik bir rol oynamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Dijitalleşme, kadınların siyasal ve toplumsal katılımını güçlendiren çok boyutlu bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. İncelenen literatür ve Türkiye özelinde gerçekleştirilen gözlemler, dijital platformların kadınlara yalnızca seslerini duyurma imkânı sunmakla kalmayıp, aynı zamanda kolektif örgütlenme ve toplumsal farkındalık yaratma konusunda da etkin araçlar olduğunu göstermektedir. Sosyal medya, çevrimiçi kampanyalar, bloglar ve dijital forumlar, kadınların deneyimlerini görünür kılmalarına ve bireysel sorunları toplumsal taleplerle birleştirerek politika gündemini şekillendirmelerine olanak tanımaktadır. Bu süreç, kadınların siyasal katılımını yalnızca eylemsel düzeyde değil, aynı zamanda söylemsel ve simgesel boyutlarda da genişletmektedir. Dolayısıyla dijital alan, kadınların toplumsal ve siyasal alanda özneleşmesine katkı sağlayan dinamik bir mecra olarak işlev görmektedir.

Bununla birlikte, dijitalleşmenin kadınlar için sunduğu fırsatlar, yapısal eşitsizliklerden bağımsız olarak ele alınamaz. Dijital uçurum, yani teknolojiye erişim ve dijital beceri farkları, kadınların dijital siyasal katılımını doğrudan sınırlayan temel bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Eğitim düzeyi, gelir seviyesi, yaş ve coğrafi konum gibi sosyoekonomik değişkenler, kadınların dijital araçları etkin biçimde kullanabilme kapasitelerini belirlemektedir. Dolayısıyla dijitalleşmenin sunduğu avantajlar, yalnızca fiziksel erişimle değil, aynı zamanda dijital okuryazarlık ve toplumsal farkındalık düzeyleri ile desteklendiğinde anlam kazanacaktır. Bu bağlamda, dijital katılımın sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde gerçekleşebilmesi için toplumsal cinsiyet perspektifiyle tasarlanmış politikalar büyük önem taşımaktadır.

Çevrimiçi taciz, nefret söylemi ve dijital şiddet gibi riskler de kadınların dijital katılımını sınırlayan bir diğer önemli boyutu oluşturmaktadır. Kadınlar, özellikle feminist söylemler ve toplumsal cinsiyet temelli konular üzerine içerik ürettiklerinde, çeşitli saldırı ve tehditlerle karşılaşabilmektedir. Bu durum, dijital katılımın fırsatlar sunduğu kadar, güvenlik ve psikolojik direnç gerektiren riskleri de içerdiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kadınların dijital ortamda etkin katılım gösterebilmeleri, güvenli çevrimiçi alanların oluşturulması ve çevrimiçi tacizle mücadele stratejilerinin geliştirilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu alanda hem devlet politikalarının hem de sivil toplum girişimlerinin proaktif rol üstlenmesi gerekmektedir.

Dijitalleşme, kadınların toplumsal katılımını güçlendiren ekonomik ve sosyal boyutlarla da bağlantılıdır. Sosyal medya ve e-ticaret platformları, kadın girişimcilere gelir elde etme, ürünlerini geniş kitlelere ulaştırma ve ekonomik bağımsızlıklarını artırma fırsatları sunmaktadır. Aynı şekilde çevrimiçi eğitim ve bilgi paylaşım platformları, kadınların mesleki becerilerini geliştirmelerine ve karar alma süreçlerinde daha etkin rol almalarına katkı sağlamaktadır. Bu süreçler, dijital araçların yalnızca teknik kullanımın ötesinde, kadınların sosyal ve ekonomik güçlenmesini destekleyen stratejik araçlar olduğunu göstermektedir. Ancak, ekonomik ve sosyal kazanımların sürdürülebilir olabilmesi, dijital katılımı engelleyen toplumsal ve yapısal bariyerlerin azaltılması ile mümkün olacaktır.

Türkiye özelinde, kadınların dijital siyasal ve toplumsal katılımını artıracak uygulamalar ve girişimler giderek önem kazanmaktadır. Kadın sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü çevrimiçi kampanyalar, dijital eğitim programları ve toplumsal farkındalık projeleri, kadınların bilgiye erişimlerini artırmakta ve kolektif örgütlenmelerini desteklemektedir. Ayrıca uluslararası deneyimler, dijital platformların kadın hareketleri için küresel dayanışma ağları oluşturma ve yerel politika değişikliklerine etki etme potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, dijitalleşmenin kadınların toplumsal ve siyasal konumlarını dönüştürmede stratejik bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Buna dayanarak, dijitalleşmenin kadınların güçlenmesindeki etkilerini artırmak ve sürdürülebilir kılmak için aşağıdaki öneriler öne çıkmaktadır:

1. Dijital Erişim ve Okuryazarlığın Güçlendirilmesi: Kadınların dijital araçları etkin kullanabilmesi için eğitim programları, beceri geliştirme atölyeleri ve kırsal bölgelerde internet erişimini artıran altyapı yatırımları hayata geçirilmelidir. Dijital okuryazarlık yalnızca teknik bilgi değil, aynı zamanda çevrimiçi güvenlik, toplumsal farkındalık ve içerik üretme becerilerini kapsamalıdır.

2. Çevrimiçi Güvenlik ve Koruma Mekanizmaları: Dijital ortamda kadınlara yönelik taciz ve nefret söyleminin önlenmesi için hukuki düzenlemeler güçlendirilmelidir. Sosyal medya platformları, kadın kullanıcılar için güvenli kullanım politikaları ve şikâyet mekanizmalarını etkin bir şekilde uygulamalıdır.

3. Toplumsal Cinsiyet Odaklı Politika ve Farkındalık Çalışmaları: Dijitalleşme politikalarının

temel hedefi toplumsal cinsiyet eşitliği olmalıdır. Devlet ve sivil toplum iş birliği ile, kadınların dijital katılım süreçlerini destekleyen farkındalık kampanyaları ve eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.

4. Ekonomik ve Sosyal Güçlenme Programları: Kadın girişimciliğini destekleyen dijital platformlar ve çevrimiçi eğitim programları, ekonomik bağımsızlık ve sosyal güçlenme için entegre bir yaklaşım ile tasarlanmalıdır. Bu programlar, kadınların hem ekonomik fırsatlara erişimini artırmalı hem de toplumsal katılım kapasitesini güçlendirmelidir.

5. Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Dijital Politikalar: Dijitalleşme, yalnızca teknolojiye erişim ile sınırlı bir süreç değildir; kadınların katılımını güçlendirecek kapsayıcı politikalar ve stratejiler ile desteklenmelidir. Bu bağlamda hem ulusal hem uluslararası düzeyde iş birliği mekanizmaları geliştirilmeli ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılmalıdır.

Sonuç olarak, dijitalleşme kadınların siyasal ve toplumsal katılımını artırma potansiyeli taşıyan güçlü bir araçtır. Ancak bu potansiyelin tam olarak gerçekleşebilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği, dijital güvenlik ve eşit erişim konularının eş zamanlı olarak ele alınmasına bağlıdır. Kadınların dijital alanda güçlenmesi, sadece bireysel fırsatlar yaratmakla sınırlı kalmayıp, toplumsal dönüşüm süreçlerinin ve demokratik katılımın genişlemesinin de önünü açmaktadır. Bu nedenle dijitalleşme, kadınların özneleşme süreçlerini destekleyen stratejik bir araç olarak hem akademik araştırmalar hem de politika geliştirme çalışmalarında öncelikli olarak değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025). Kadın girişimciler ve dijital trendler etkinliği. <https://kadingirisimci.gov.tr/haberler/bakanimiz-goktas-bakanligin-dijital-trendler-gelecegin-ekonomisini-sekillendiren-kadin-girisimciler-yan-etkinliginde-konustu/>

Alikılıç, Ö., Baş, Ş. (2019). Dijital feminizm: Hashtag'ın cinsiyeti. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 11(1), 89–111. <https://dergipark.org.tr/en/pub/federgi/issue/45889/579180>

AP News. (2025). New report shows rise in violence against women journalists and activists linked to digital abuse. <https://apnews.com/article/66c38bb80b79d64be18b477f209c2db0>

Balkır, Z. G., Balkır Gülen, B. (2022). Dijital dönüşümde kadınların güçlendirilmesi: Dijital eğitim olanakları. 8. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi (ICAR), 86–94. https://avesis.kocaeli.edu.tr/yayin/421bc904-100e-40ad-8c6e-84e4875ac635/dijital-donusumde-kadınların-guclendirilmesi-dijital-egitim-olanakları?utm_source=chatgpt.com

Bennett, W. L., Segerberg, A. (2013). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/pw/titles/logic-connective-action-digital-media-and-personalization-contentious-politics>

Castells, M. (2010). The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell.

Castells, M. (2012). Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. Cambridge: Polity Press.

Coleman, S. (2013). The Digital Divide and Political Participation. Routledge.

Dwityas, N. A., Wahyuni, H. I., & Andarwati, S. (2025). Empowering urban women in Indonesia: The role of social media in maternal, economic, and civic participation. *Kadın/Woman 2000: Journal for Women's Studies*, 26(1), 319–342. <https://doi.org/10.33831/jws.v26i1.528>

Eizmendi Iraola, M., Peña Fernández, S., & Morales i Gras, J. (2025). The gender gap in science communication on TikTok and YouTube: How platform dynamics shape the visibility of female science communicators. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2508.16865>

Ekonomim. (2025, 6 Eylül). Kadın girişimciler e ticaretle küresel pazarlara ulaşıyor. <https://www.ekonomidunya.com/kadin-girisimciler-e-ticaret-kuresel-pazarlara-ulasiyor/87763/>

Gedik Üniversitesi. (2024). Dijital dünyada var olmak: Kadın girişimciliği çalıştay. <https://www.gedik.edu.tr/haberler/cumhuriyetin-ikinci-yuzyilinda-her-alanda-guclu-kadin-calistayi-ii->

dijital-dunyada-var-olmak-gerceklestirildi

Gurumurthy, A., Chami, N. (2019). Feminist approaches to digital activism and social media. Research ICT Africa. <https://researchictafrica.net/publication/feminist-approaches-digital-activism>

Howard, P. N. (2010). New Media Campaigns and the Managed Citizen. Cambridge University Press.

Inglehart, R., Norris, P. (2003). Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World. Cambridge University Press.

International Telecommunication Union, UNESCO. (2021). Measuring digital development: Facts and figures 2021. ITU. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/facts/default.aspx>

İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2023). Dijital kadın akademisi: Eğitim raporu. <https://bilgi.edu.tr/dijital-kadin-akademisi-rapor>

Jane, E. A. (2016). Online misogyny and feminist digilantism. Continuum: Journal of Media and Cultural Studies, 30(3), 284–297. <https://doi.org/10.1080/10304312.2016.1166560>

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2021). Kadınlara yönelik çevrimiçi taciz raporu. <https://kadincinayetlerin-durduracagiz.net/raporlar>

Kadir Has Üniversitesi. (2023). Gençlerin dijital deneyimleri: Cinsiyet, kullanım ve güvenlik [Rapor]. <https://khas.edu.tr/dijital-deneyimler2023>

Kaur, R. (2021). #BreakTheBias: Gender equality activism in Indian social media. Journal of Digital Activism, 12(2), 45–60. <https://www.journalofdigitalactivism.org/kaur2021>

Norris, P. (2001). Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide. Cambridge University Press.

Norris, P. (2001). Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the internet worldwide. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/digital-divide>

OECD. (2022). Bridging the digital gender divide. <https://www.oecd.org/digital/bridging-the-digital-gender-divide>.

Özkan, B., Yalçın, S. (2022). Türkiye’de kadınların dijital platformlar üzerinden toplumsal katılım deneyimleri. Toplumsal Araştırmalar Dergisi, 14(1), 101–120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumsal-arastirmalar/issue/67645/963456>

Peláez Sánchez, C., Glasserman Morales, L. D. (2024). Gender digital divide and women’s digital inclusion: A systematic mapping. Multidisciplinary Journal of Gender Studies. <https://hipatiapress.com/hpjournals/index.php/generos/article/view/10555>

PwC Türkiye. (2024). Türkiye’de e ticaretin ekonomi ve sürdürülebilirlik üzerine etkileri (PwC raporu). <https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/dijital-hizmetler/yayinlar/turkiyede-e-ticaretin-ekonomi-ve-surdurulebilirlik-uzerine-etkileri/turkiyede-e-ticaretin-ekonomi-ve-surdurulebilirlik-uzerine-etkileri.pdf>

Saragih, K., Widodo, A., Hasanah, U. (2023). Gender gap in digital literacy across generations: Evidence from Indonesia. Finance Research Letters, 52, 102711. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1544612323009601>

Silva, M. (2020). Women’s collectives and online mobilization in Brazil. Latin American Social Studies Review, 15(3), 78–95. <https://www.latinamericansocialstudies.org/silva2020>

Tufekci, Z. (2017). Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest. Yale University Press. <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300234176/twitter-and-tear-gas>

Türkiye Bilişim Vakfı [TBV]. (2022). Women in tech Turkey report. <https://tbv.org.tr/women-in-tech-turkey-report>

UN Women. (2021). Women and digital technology: Global trends in empowerment. <https://www.unwomen.org/en/digital-empowerment>

- UNDP. (2025). Dijital eşikteki kadınlar: Riskler, haklar ve yeni ufuklar. United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/tr/turkiye/press-releases/dijital-esikteki-kadinlar-riskler-haklar-ve-yeni-ufuklar>
- UNESCO. (2021). Year in review: Women and digital technology. <https://www.unesco.org/en/digital-technology>
- Urhan, B. (2022). Dijital emek platformlarında toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri. Çalışma ve Toplum Dergisi, 5(75), 2583–2611. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ct/article/1191421>
- van Dijk, J. (2020). The digital divide. Polity Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yaman, H., Çakıroğlu, G. (2025). Dijital çağda kadınların güçlendirilmesi: Teknolojik fırsatlar ve engellerin anlatısal derlemesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 26, 751–761. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igusabder/issue/91903/1629806>